

FUAT SEZGİN HOCA'NIN ARDINDAN...

Fuat Sezgin Hoca İslam Bilim Tarihi'ne yönelik hamle çapından iř ve hizmetler ureterek görevini tamamladı ve geriye salih ameller, sadaka-i cariyeler bırakarak 'dâhili sur'da, banii olduğu Gülhane İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nin bahçesinde basubadelmevti beklemeye başladı.

<https://www.dunyabulteni.net/kultur-sanat/fuat-sezgin-hocanın-ardından-h425606.html>

- 13 Temmuz 2018 Cuma 18:03

İbrahim Ethem Gören / Duniyabulteni.net

Ülkemizin yetiştirdiği en önemli âlimlerden, İslam Bilim Tarihi duayeni Prof. Dr. **Fuat Sezgin** Hakk Tela'nın "irci'" emrine ittiba ederek geçtiğimiz günlerde Gülhane Parkı'nda ebediyet lemine sırandı.

şüphesiz her insanın dünyaya gönderilişinin bir amacı vardı. Akil olan insan söz konusu amacı, kendisiyle ilgili biçilmiş misyonu arayıp bulurdu. Hocamız dahi öyle yaptı, İslam Bilim Tarihi'ne yönelik hamle çapından iř ve hizmetler ureterek görevini tamamladı ve geriye salih ameller, sadaka-i cariyeler bırakarak 'dâhili sur'da, banii olduğu Gülhane İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nin bahçesinde basubadelmevti beklemeye başladı.

Fuat Sezgin hocamıza rahmeti vesile kılarak bir vefâyat dosya hazırladık. Dünya Bülteni ailesi olarak hocamıza rahmet; ailesine ve sevenlerine baş sağlığı diliyoruz.

OLDUKÇA YOĞUN BİR ÇALIŞMA TEMPOSU VARDI

Prof. Dr. A. Kerim Kar, Marmara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Akif Eyler ile birlikte rahmetli Prof. Dr. Fuat Sezgin ile ilk tanışmamız, Gülhane Parkı'nda açılması üzerinde düşünülen müzenin kurulma aşamasında oldu. Rahmetli Hoca'yı gazetelerden biraz tanıyorduk. Müzenin kurulum safhasında 2006 yılında, o zamanki TÜBİTAK Başkanı Prof. Dr. Nüket Yetiş'in bizi görevlendirmesiyle, kişisel olarak da tanışma fırsatımız oldu. Frankfurt'taki müzeyi ziyaret edip detaylı incelememiz istenmişti. Rahmetli hocamızdan randevu alındı. Bir sabah uçakla Frankfurt'a gittik. Havaalanından doğrudan Enstitüye gidecek ve ziyaretten sonra dönecektik. Hoca ile ilk defa tanışacaktık. Sahafkar Çarşısı'ndaki hat levhalardan çerçevesi bir Besmele tablosu aldım. Eminönü'ndeki Hacibekir'in en eski satış yerinden iki tane birer kiloluk lokum aldım.

Havaalanından Enstitüye gittiğimizde hoca çoktan gelmiş, çalışıyordu. Sekreteri geldiğimizi söyleyince hemen yanımıza geldi ve bizi içtenlikle karşıladı. Selam ve hürmetlerimizi sunduktan sonra, odasında bize kahve ikram etti. Sayın hocam dedim, "bu ilk karşılaşmamıza besmele ile başlayalım" diyerek getirdiğim tabloyu takdim ettim. Arkasından "hem aileniz hem de Enstitü ve müze çalışanlarınız için diyerek" lokum paketlerin takdim ettim. Hoca memnun oldu ve bizimle 40 yıllık dost gibi, hayat hikâyesini, yaptıklarını ve İstanbul için yapmak istediklerini bir bilim adamının detayıyla ve dikkatiyle kısaca anlattı. 1960'larda İstanbul Üniversitesi'nden 147'ler denen grup içinde uzaklaştırıldığı zaman çok büyük üzüntü ve hayal kırıklığı yaşadığını anlattı. Frankfurt'a gelip, misafir öğretim üyesi olarak çalışmaya başladığımda, bir gün üzüntülü bir durumdayken, aklına birdenbire bir fikir geldiğini söyledi. "Bu benim başıma gelenlerde mutlaka Allah'ın bana söylemek istediği bir şey var. Onun için

beni buraya sürgün etti. Belki de ben buraya görevlendirildim” diyerek bütün gücümle çalışmaya başladım” dedi. Hatta son 17 yıldır Frankfurt’a yakın bir kasabada oturduğunu, ama eşinin sabahları kendisini Enstitüye getirip akşam aldığını ve bu süre içinde kasabayı hiç gündüz gözüyle görmediğini söyledi. Öyle bir yoğun çalışma temposu vardı.

İstanbul Üniversitesi’ndeysen, hocası Prof. Ritter’in kendisine her sene bir lisan öğrenmesi gerektiğini söylediğinden bahsetti ve bize kaç lisan bildiğimizi sordu. Akif Bey, Harvard Üniversitesi’nde mühendislikte doktora yaparken Arapça öğrendiğini söyledi. Ben de Arapçayı okuyabildiğimi fakat çok az anladığımı söyledim. Henüz geç değil dedi.

Kahveleri içerken zaten İslam Bilim ve Teknoloji Tarihini bize hızlı bir şekilde anlatıyordu. Sonra bizi müze olarak kullanılan iki katlı kısma götürdü. Hoca merdiven boşluklarında boşluk bırakmamıştı. Her yer posterler, eski eser resimleri, haritalar ile doluydu. Hoca üst kattan başladı. Her aletin başında, o aletin tarihini, icat edenin hangi daha önceki icatlardan esinlendiğini, aletin nasıl çalıştığını anlatıp aleti çalıştırıp gösterdi. Beş asırlık İslam Bilim ve Teknoloji Tarihini bize uygulamalı olarak birkaç saatte anlatmaya başladı. Rahmetli hoca o kadar güzel anlatıyor, bağlar kuruyordu ki zamanın nasıl geçtiğini farkına varmıyorduk. Bir aralık saatime baktım iki saati geçmişti. Akif Bey’e, “Hoca yorulmuştur, biraz dinlenmesini rica edelim” dedim usulca. Sonra, “hocam yoruldunuz, biraz dinlenseniz” dedim. Hoca da bana dönerek, ”kusura bakmayın, siz yoldan geldiniz, yorulmuşsunuz” diyerek bizi enstitünün mutfağına götürüp, portakal suyu ikram etti. “Biraz dinlenin” dedi, ama kendisi oturmayınca biz de oturamadık. Hoca kendini kaptırılmış, anlatmaya devam ediyordu. Sonra tekrar müzeye döndük. Uçağımızın saatini sordu. Öğrenince, “merak etmeyin sizi yetiştiririz” dedi. Merdivendeki posterleri ve haritaları da bu arada detaylı olarak anlatarak tekrar müze kısmına götürdü. İki saat daha bize verdiği uygulamalı derse devam ettik. Bu kadar kısa bir sürede, müzenin içeriğini kurucusundan detaylı olarak dinleyince, İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi konusundaki böyle bir müzenin İstanbul’da kurulmasının ne kadar elzem olduğu, en azından, benim kafama dank etti. Hoca İstanbul’da kurulacak müzeyi, ilkokullardan başlayarak tüm çocukların görmesini istiyordu. “Çocuklar hangi medeniyetin üyesi olduklarını bilmeli” diyordu. “Ortaçağın karanlık olmadığını bilmeleri lazım” diyordu. Bunun aracı ise müzede görerek öğrenmeleri olacak diye seviniyordu. Zamanımız daralınca, rahmetli hoca bizi taksi ile “İstanbul’da görüşelim”, diyerek hava alanına yolcu etti.

İstanbul’da Gülhane Parkı’nda kurulması planlanan yeri ziyaret ettiğinde de en küçük detayları bile kaçırmadan, gerektiğinde mimar Hilmi Şenalp ile gerektiğinde bakanla uzun müzakerelerde bulunarak, müzenin amacını yerine getirmesine çalıştı.

Umarım, müzeyi ziyaret eden çocuklar, müzeyi gezdikten sonra, müzenin önünde ebedi uykusuna yatan rahmetli hocamız Prof. Dr. Fuat Sezgin’in yaptıklarını hatırlayıp, ruhuna bir Fatiha okurlar.

YORULMAK NEDİR BİLMEDİ

Prof. Dr. Akif Eyles, Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

21 Aralık 2006: Prof. Fuat Sezgin ile Frankfurt'ta tanıştık. O sabah Prof. A. Kerim Kar ile yola çıkmıştık, öğlen olmadan Enstitüye vardık. Fuat Hoca bizi çok iyi karşıladı, tanışma faslında çay kahve ikram etti. Kerim Hocanın aldığı güzel levhayı "Bismillah ile başlayalım" diyerek takdim ettik. Ardından, hiç oturmadan ve ara vermeden müzesinin 14 odasını gezdirdi ve bilgi verdi. Müze olarak belediyenin tahsis ettiği Gülhane Parkındaki binanın planlarını yanımızda getirmiştik, onları inceledik ve müze hayalimiz o gün hakikat olmaya başladı. Daha sonra müzenin açılışına kadar, Fuat Hoca ile defalarca karşılaştık. Her seferinde aynı heyecanı gözledim.

16 Ocak 2007: Topkapı Sarayında Fuat Sezgin Hoca ve T.C. devletin muhtelif makamları (Bakanlık, TÜBİTAK, TÜBA ve Belediye) arasında resmi anlaşma yapıldı ve protokol imzalandı. Fuat hoca çok iyi bir günündeydi, meğer eşi "Sabırlı ol, Fuat" demiş... Hoca yorulmak/acıkmak nedir bilmiyor, akşama kadar sadece bir kere yerinden kalktı, devleti temsil eden bir düzine kişi ile iletişimi sürdürdü... Bir gün sonrası için Başbakan'dan randevu alınca pek sevindi.

Bir toplantı sonrasında Galata Köprüsünden geçerken arabayı durdurmamı rica etti. Arabadan indi ve balık tutanların arasında birkaç dakika durup manzarayı seyretti. Döndüğünde gözleri dolmuştu, bana şunları söyledi: "Akif Bey, 1961 başında buradan Boğaz'a bakıyordum. Üniversiteden atılmışım, ertesi gün Almanya'ya gidecektim. Bu manzarayı bir daha

görebileceğimi hiç sanmıyordum." Hakikaten, Türkiye'ye gelebilmesi için çok uzun yıllar geçmesi gerekiyordu.

Yine başka bir toplantıdan sonra Vaniköy'de çay içmeye gittik... "Akif Bey, Boğaz'da çay içmenin bana ne ifade ettiğini siz bilemezsiniz" dedi. Sonra bu sözünü biraz açıkladı: 1961 yılının Mart ayında Galata Köprüsünden şehre bakmış, "Ya Rabbi, bu güzellikleri bir daha görebilecek miyim?" demiş. Çünkü ertesi gün, arzusu dışında Almanya'ya, bilinmezler dünyasına göç ediyormuş.

Gülhane Parkındaki İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesine yönelik çalışmalarımızı kronolojik olarak anlatmak isterim. 24 Eylül 2006 günü Gülhane'ye ilk defa gittik ve tahsis edilen binayı yerinde inceledik. Mimar Hilmi Şenalp ile 19 Aralıkta Gülhane'de, Fuat Sezgin ile yukarıda anlattığım gibi, 21 Aralıkta Frankfurt'ta tanıştık.

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinin kuruluşuyla ilgili 16 Ocak 2007 tarihinde Protokol imzalandı. Kısa bir süre sonra 17 Şubat'ta TÜBİTAK'ta misyon çalışması, 12 Mart'ta Bakan Attila Koç'un katılımıyla ikinci misyon toplantımız gerçekleşti. 6 Nisanda Kuala Lumpur'dan ilk parti geldi. 13 Nisanda Gülhane'de eylem planını oluşturduk. 27 Nisanda yürütme kurulumuzu topladık. 31 Mayıs'ta Frankfurt ve Kahire'den ikinci parti geldi. 2 Haziranda Gülhane'de kutular açıldı ve gelen malzemeler ilgili salonlara yerleşmeye başladı. 16 Haziranda klimalar söküldü, binalar boyandı. 9 Temmuz'da müzenin iki salonunun resmi açılışı yapıldı. 19 Temmuz ve 6 Ağustos'ta değerlendirme toplantıları yaptık. 8 Eylül'de dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, İBB Başkanı Kadir Topbaş, TÜBİTAK Başkanı Nüket Yetiş ve Fuat Sezgin Hoca ile toplantı yaptık. Ertesi gün, beş saatlik bir yürütme kurulu toplantısı gerçekleştirdik. 24 Mayıs 2008 tarihinde müzenin halka açılışı gerçekleşti.

A. Kerim Hoca'nın aldığı güzel levhayı "Bismillah ile başlayalım" diyerek takdim ettik. Sonra üç buçuk saat aralıksız dolaştık. Müzenin 14 odasını yorulmadan bize gezdirdi ve anlattı.

16 OCAK 2007 TOPKAPI SARAYI'NDA PROTOKOL

Fuat hoca çok iyi bir günündeydi, meğer eşi "Sabırlı ol, Fuat" demiş. Hoca yorulmak/acıkmak nedir bilmiyor, saat 17:00'ye kadar sadece bir kere yerinden kalktı, tam konsantrasyonla bir düzine kişiye yetti:)

Bir gün sonrası için Başbakan'dan randevu alınınca pek sevindi.

Bir toplantı sonrasında Galata Köprüsü'nden geçerken arabayı durdurmamı rica etti. Arabadan indi ve balık tutanların arasında birkaç dakika durup manzarayı seyretti. Döndüğünde gözleri dolmuştu, bana şunları söyledi:

"Akif Bey, 1961 başında buradan Boğaz'a bakıyordum. Üniversiteden atılmışım, ertesi gün Almanya'ya gidecektim. Bu manzarayı bir daha görebileceğimi hiç sanmıyordum." Hakikaten, Türkiye'ye gelebilmesi için çok uzun yıllar geçmesi gerekiyordu

Yine bir toplantıdan sonra Vaniköy'de çay içmeye gittik...

“Akif Bey, Boğaz’da çay içmenin bana ne ifade ettiğini siz bilemezsiniz” dedi. Biraz durumu açıkladı: 1961 yılının Mart ayında Galata Köprüsü’nden şehre bakmış, “Ya Rabbi, bu güzellikleri bir daha görebilecek miyim?” demiş. Çünkü ertesi gün, arzusu dışında Almanya’ya, bilinmezler dünyasına göç ediyormuş.

Fuat hoca çok iyi bir günündeydi, meğer eşi "Sabırlı ol, Fuat" demiş. Hoca yorulmak/acıkmak nedir bilmiyor, saat 17:00’ye kadar sadece bir kere yerinden kalktı, tam konsantrasyonla bir düzine kişiye yetti:) Bir gün sonrası için Başbakan’dan randevu alınca pek sevindi.

Bir toplantı sonrasında Galata Köprüsü’nden geçerken arabayı durdurmamı rica etti. Arabadan indi ve balık tutanların arasında birkaç dakika durup manzarayı seyretti. Döndüğünde gözleri dolmuştu, bana şunları söyledi:

“Akif Bey, 1961 başında buradan Boğaz’a bakıyordum. Üniversiteden atılmışım, ertesi gün Almanya’ya gidecektim. Bu manzarayı bir daha görebileceğimi hiç sanmıyordum.”

Hakikaten, Türkiye’ye gelebilmesi için çok uzun yıllar geçmesi gerekiyordu

Yine bir toplantıdan sonra Vaniköy’de çay içmeye gittik...

“Akif Bey, Boğaz’da çay içmenin bana ne ifade ettiğini siz bilemezsiniz” dedi. Biraz durumu açıkladı: 1961 yılının Mart ayında Galata Köprüsü’nden şehre bakmış, “Ya Rabbi, bu güzellikleri bir daha görebilecek miyim?” demiş. Çünkü ertesi gün, arzusu dışında Almanya’ya, bilinmezler dünyasına göç ediyormuş.

FUAT SEZGİN HOCA’YA VEDA EDERKEN

Dr. Bekir Cantemir

Mehmet Genç Hoca'yla vicahi olarak ilk tanıştığımızda, muhabbetin ilerleyen safhalarında; 'Türkiye akademilerinde ilim yapacaksan önce seni üniversiteden atarlar, atamıyorlarsa dekan ya da rektör yaparlar veya sana danışmanlık verirler' demişti. Mehmet Hoca'yı tanıyanların bileceği gibi, burada amacı kimseyi tahkir etmek değildir. Amacı ülkemiz üniversiteleri için küçük bir nazire yaparak; işimizi iyi yapmamız gerektiğine dikkat çekmektir.

Fuat Sezgin, Mehmet Genç'ten on yıl önce 1924 yılında doğmuştur. İstanbul Üniversitesi'nde Hitler'den kaçan Yahudi hocalardan da dersler alarak mezun olmuştur. Fuat Hoca ile telefonla konuşma ve Geschichte des Arabischen (GAS)'ın çevirisi için yaptığım sunumda farkında olmadan anlattıklarımın kendisine dinletilmesi şeklinde karşılaşmalarım oldu. Sefer Turan'ın yaptığı söyleşi kitabı ile hayatı hakkında daha detaylı bilgi edinebildiğim hocanın Türkçeye de çevrilen beş ciltlik 'İslam'da Bilim ve Teknik' adlı eserini okuduğumda hayranlığım, imrenme duygusu da eklenmişti.

Fuat Sezgin, tabir-i caizse; 'Büyük adam' olmak için gerekli her şeyi yapmıştı. Alman hocasının yönlendirmesi ile yaz tatili ve sömestrda Arapçayı çözen, menkıbevî olmayan 'gerçek' bir adamdı. Pek çok alanda eserlerine rastladığım gibi, hadis Usulü okumalarında da Fuat Hoca'ya rastlamıştım. Bu haliyle hoca, modern akademide interdisipliner olmayı becermenin güzel bir örneğini ortaya koymuştu.

Mehmet Genç'in az önce bahsettiğim sözüne dönecek olursak; Fuat Sezgin 60 darbesi ile üniversiteden atılarak Türkiye'nin büyük adamlarından biri olma yolunda bir nebze daha öne çıkmıştı. Üniversiteden atıldıktan kırk yıl sonra bile ülkesinde akademide, entellektüeller ve popüler kültürde kendisi ile karşılaşabilmek oldukça güçtü. Siyaseten katledilen Fuat Hoca'nın Türkiye ile barışması yine siyasetle mümkün olmuş ve 2000'li yılların başında, Gülhane'de açılan müze ile sonuçlanan ülkesine geri dönüş süreci başlamıştır. Bu süreçte beş ciltlik eseri Türkçeye kazandırılmış ve ülkesinden ayrılmak zorunda kalan âlim zat, bu kez ülkesinde şânına yakışır bir şekilde ağırlandı.

İslâm'ın tarihini Hz Âdem'den başlatan birisi olarak, insanlığın tarihini de İslâm tarihi olarak görüyor ve okumaya çalışıyorum. İlk insan veya insan toplulukları yaratılmış ve dünyada bir hayat sürmüştür. İnsanlık tarihi içerisinde, bilim ve teknoloji el değiştirmiş, tüm halkların sosyal, kültürel ve teknolojik sürece katkıları ile insanlık bugünkü seviyesine gelmiştir.

İLİM, SANAT VE SERMAYE ÜRKEK BİR KUŞA BENZER

İlim, sanat ve sermayeyi hep ürkek bir kuşa benzetmişimdir. Bunları tutmasını bilen milletler yuvalarını yaparlar. Böylece ilim, sanat ve sermaye kendi değerini orada bulacak şekilde nevş-ü nema eder. Tıpkı Fuat Hoca'nın hayatında gördüğümüz gibi, siz ilime sahip çıkmazsanız ilim uçar, Frankfurt'ta hayat bulur. İslâm bilim tarihini de bu metotla okumaya çalışıyorum. Hz. Muhammed (sav) sonrası vahyi bilgi ile yeniden buluşan insanlık, son Müslüman halka olarak dünya tarihinde bir yenilenme başlatmıştır. Dönemin iktidarlarından ve toplumlarından devir aldıkları siyasi, ekonomik, kültürel ve ilmî geleneği tercüme ederek, kendi dünya görüşleri ile yorumlamışlar ve dünya tarihini değiştirmişlerdir. Kısaca aldıkları

insanlık birikimini daha geliştirmişler, Müslümanların bu enerjileri bittiğinde ise bu melekelerini başka toplumlara devretmişlerdir.

Fuat Sezgin Hoca'nın büyüklüğü burada devreye girmektedir. İslâm tarihinde, Müslümanların ilmî geleneğini farklı disiplinlerde okuyarak günümüze taşıma konusunda büyük bir adım atmıştır. Bu adımı atarken de İslâm Bilim Tarihi geleneğini kendisine ulaştıran Oryantalist geleneği dışlamamış ve kendisini bu zincir içerisine eklemiştir. Gülhane'de açtığı müzeyi gezdiğimizde İslâm Bilim Tarihinde üretilen âletlerin yanında Oryantalist âlimlerin heykellerine de rastlamamızın sebebi budur. Ülkemizde bilim tarihi anlatısı ve algısında, en azından ben bu şekilde anlıyorum, sanki Müslümanlar bilimi kendinden önceki insanlık geleneğinden almamışlardır. Oysa ki ilmî gelenek Hz Âdem'den bu yana elden ele dolaşmaktadır. Sonrasında Müslümanlar, hayatın ritmini gaip ettikçe ilmî gelenek başka coğrafyalarda neş-ü nema bulmuştur. Bu süreci de “Batılılar bizden çaldı” şeklinde algılamayı doğru bulmamaktayım. Avrupalı bilim adamlarının referans sistematığı uygulamadıkları ve Müslüman âlimlerden devraldıkları ilmî geleneği inkâr ederek kendilerine ait kılmaya çalıştıkları bilinen bir gerçektir. Kuran-ı Kerim'de küfür, gerçeğin üzerine örtmek olarak da tanımlanır. Avrupalı ilim adamlarının bu küfür haline; “ilmî bizden aldınız, aslında kökü bizdeydi şeklinde” takıntısıyla değil, tıpkı ilk dönem Müslüman âlimleri gibi, işimizi iyi yaparak, tevhîdî dünya görüşü ile bilgiyi yorumlayarak cevap verebiliriz.

BİLGİYİ PUTLAŞTIRMADAN İHYÂ ETMELİYİZ

Fuat Sezgin, Avrupalı ilmî gelenekle; ilmî usullerle mücadele yolunu seçmiş ve büyük bir geleneği bize miras bırakmıştır. Ama ben Fuat Hoca'nın bıraktığı mirasın, yorumlanarak geliştirilmesi yerine saygı adına putlaştırılarak hayatın dışına itilmesinden endişe duymaktayım. İslâm Bilim Tarihi geleneğini bize aktarıp yazma eser kataloglarını disiplinlerarası yöntemle bizimle yeniden buluşturduğu GAS adlı eserini Türkçeye çevirememek bizim açımızdan büyük bir utanç vesilesi olmalıdır. Buradan yola çıkarak; tıpkı kendisinin yaptığı gibi bilgiyi putlaştırmadan anlayarak yorumlama geleneğini ihyâ etmeliyiz. Dilleri putlaştırmamanın ne demek olduğunu, bildiğim kadarıyla, 27 dilde okuma yeteneğini kazanacak kadar özgüvenle bize anlatan bu âlimden öğrenmeli ve Almanca olan mezkûr eseri hızlı bir biçimde Türkçeye kazandırmalıyız. Ayrıca, bunlar yapıldığında sadece popüler alanda bir sayfa açılacağını bilmeliyiz. Çünkü bilim tarihi uzmanları yine yazmaları Arapçasından okuyacak, bilim tarihinde ilerlemek isteyenler iki yüz yıldır bu işe emek vermiş Alman geleneği ile yüzleşmek zorunda kalacaklardır.

Fuat Sezgin; bir asra yaklaşan ömrü ile bana; dil öğrenmek nedir, bir insan ne kadar dil öğrenebilir, ilim nedir ve bir insan kaç bilim dalında bu kadar vukûfiyet sağlayabilir dersini hayatı ile öğretmiş büyük bir âlimdir. Âlimin ölümünün âlemin ölümü olduğunu bize tekrar hatırlatan bu büyük adama mekânın cennet olsun diyorum. Büyük İslâm âlimleri ile cennette yollarının kesişmesini niyaz ediyorum.

FUAT HOCA SORUMLULUĞUNUN GEREĞİNİ YERİNE GETİRDİ

Yücel Aşıkoğlu-Müverrih-Mekanik ahşap ustası

C.P. Snow 1959 yılında doğa bilimleri ile insan bilimleri çevreleri arasındaki kopukluğu eleştirdiği Rede konferanslarını verdiğinde Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Almanya hicreti henüz başlamamıştı. Sonradan İki Kültür adıyla kitaplaştırılan bu konuşmalarında Snow çağdaş dünyada bilimsel uzmanlığın keskin sınırlarla ayrılmasının dar bir alanda derinlemesine bilgi sahibi olmayı mümkün kılarken çevremizdeki dünyayı oluşturan geniş bir alanda bizi nasıl cahil bıraktığını göstermiş ve bu hastalığı tedavi etmenin yollarını araştırmıştı. Fuat Sezgin'in çalışmaları ise iki değil pek çok kültürün bir arada ele alınıp yetkin eserler verilebileceğini kanıtıyor. Günümüzde tabiat bilimlerinde ilmî gelişmenin son aşamasını öğrencilere aktarmak bilimsel gelişmenin sürdürülmesi için yeterli kabul ediliyor. Bu çevreler, bilimin tarihinin insan bilimleri alanının içerisinde kaldığını düşünüyorlar. Halbuki yakın dönemin bilimsel gelişmelerinde bile geçmişin tozlu sayfalarında kalmış teorilerin, düşüncelerin ve hayallerin dikkat çektiğini ve yeni buluşlara, teorilere ilham verdiğini gözlemleyebiliyoruz. Diğer taraftan, bilimsel gelişmelerin popüler yayınlarla gündelik yaşama aktarıldığına ve günübirlik heyecanlar peşinde koşan bir takım insanların bu bilgileri kaynağıyla hiç ilgisi olmayan anlamsız bağlamlarda kullandığına da şahit oluyoruz. İşte bu ortamda bilimsel gelişmenin tarihini nitelikli bir şekilde ortaya koyan çalışmalara ihtiyacımız var.

BÜYÜK ECİRLER ELDE ETTİ

Fuat Sezgin Hocamız on gün önce aramızdan ayrıldı, bir insanın ömrüne sığması mümkün olmayan ecirleri işleyip gitti. Kendisinin büyük meziyetlerinden ve hizmetlerinden bahsetmek bile uzun bir mesaiyi gerektiriyor. Beni en çok etkileyen yönü ise farklı bilim dallarına vukûfiyeti ve bu alanların tarihine dair kurucu eserler inşa etmesidir. Buharinin Sahihi hakkındaki kitabı (1954) bile onun akademik başarısı için yeterli bir delildi, ancak Hocası Hellmutt Ritter'in henüz öğrencisiyken kendisine yan dal olarak İslâm Matematiği ile uğraşması gerektiğini (1943) söyleyebiliyordu. Ömrünün sonunda ise İslâm âleminin ilmî birikimini tek başına ele aldığı GAS'ı bitirip adeta "benim sorumluluğum bu kadardı" dedi ve gitti.

Günümüzde İslâm Medeniyetine ve Bilim Geleneğine dair (eğer kasıtlı bir körlüğünüz yoksa) bir külliyyat oluşmuş durumda. Müslüman bilim adamlarının neleri başardığına dair merakınızı giderecek pek çok kaynağa ulaşabiliyoruz. Pek çok şehrimizde bu başarıların somut nesnelere yer aldığı müzeler ve sergiler de mevcut. Unutmamak gerekir ki Fuat Hocamız İslâm Bilimler Tarihini anlatmanın mücadelesine başladığında az sayıdaki uzman dışında İslâm Tarihinin bu veçhesi unutulmuş durumdaydı ve Müslüman bilim adamlarının başarılarından bahsetmek en iyi ihtimalle istihza ve küçümseme ile muamele görüyordu. Fuat Sezgin ve onun gibiler uzun yıllar bu şartlar karşısında mücadele verdiler.

Fuat Sezgin'in İslâm Bilimlerine dair büyük hizmeti sadece metinler düzeyinde kalmadı. Aynı zamanda çalışılan metinlerde karşısına çıkan bilimsel âletlerin ve makinelerin tekrar hayata geçirilmesi için de çalıştı. Benim de kendisini tanımam bu şekilde gerçekleşti. Tarihî makinelerin modellerini yapmayı hayal ettiğim bir esnada kendisinin Frankfurt'taki Enstitüsünde kurduğu müzeyi anlatan bir belgeselle karşılaşmıştım. Her âletin başında durup ne işe yaradıklarını, nasıl çalıştıklarını anlatıyordu. Zaman içerisinde Hoca'nın hayata kavuşturduğu âletlerin bilgisine ulaşmak daha çok mümkün oldu ve sonunda aynı müzeden bir tane de İstanbul'a kuruldu.

FUAT HOCA'NIN MİRASINA SAHİP ÇIKILDIĞI KANAATİNDEYİM

Türkiye'de Fuat Sezgin'in mirasına sahip çıkma yönünde ümit verici adımlar atıldı, Hocanın son yıllarında aynı fikri paylaştığımı zannediyorum. Adına bir vakfın kurulması, İslâm Bilim ve Teknoloji Müzesi'nin açılması, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nde bir Bilim Tarihi Bölümü kurulması, Fuat Sezgin'in şahsî kütüphanesinin okuyucunun hizmetine sunulacak olması ve muhtelif kurumlara isminin verilmesi onun mirasına sahip çıkılacağı ümitlerini besliyor. Onun gayretlerinin ve heyecanlarının gelecek nesillere aktarılması için ne kadar gayret gösterilse azdır. Çocukluğumdan bu yana Leonard da Vinci'nin kaç kez belgeselini izlediğimi, kaç çizgi flimde, sinemada ve çizgi romanda hayatının veya çizimlerinin işlendiğini, çizimlerinin rekonstrüksiyonlarının sürekli bir yerlerde sergilenmekte olduğunu düşündüğümde Fuat Sezgin'in ve kendilerini dünyaya tanıttığı Müslüman âlimlerin yeni nesillere tanıtılmasında daha yolun başında bile olmadığımızı görüyorum.